

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Genderová nerovnost v rámci politické reprezentace
v České republice: příčiny, souvislosti a návrhy na
podporu genderové rovnosti**

Bakalářská práce

Autor: Kristýna Zelená
Studijní program: B6701 Politologie
Studijní obor: Politologie
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: Mgr. Sylvie Bláhová, PhD.

Hradec Králové, 2023

Zadání bakalářské práce

Autor: **Kristýna Zelená**

Studium: F20BP0276

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: **Genderová nerovnost v rámci politické reprezentace v České republice: příčiny, souvislosti a návrhy na podporu genderové rovnosti**

Název bakalářské práce AJ: Gender inequality in political representation in the Czech Republic: causes, context and solutions to support gender equality

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Česká republika se v indexu genderové rovnosti od Evropského institutu pro genderovou rovnost umísťuje dlouhodobě mezi posledními příčkami. Největší rozdíly, co se genderové rovnosti týče, jsou v oblasti rozhodování. Bakalářská práce vychází z tohoto předpokladu a zaměřuje se na situaci genderové nerovnosti v oblasti politické reprezentace v České republice. Klade si za cíl zjistit možné příčiny a souvislosti pomalého vývoje ČR v řešení genderové nerovnosti politické reprezentace mezi ostatními státy EU. Nastihuje historický kontext ČR v oblasti genderu z něhož vybírá různé souvislosti, které mohou ovlivňovat aktuální situaci, a poté má za cíl nalézt možná řešení na podporu genderové rovnosti v ČR.

Při hledání možných příčin a řešení autorka vychází především z institucionálního a strukturálního nastavení v ČR a plánů a doporučení Evropské unie na podporu genderové rovnosti ve státech EU, a zjišťuje, která z nich ČR plní, případně jakým způsobem, a která vynechává či k nim ještě nedospěla. Analyzuje tedy vládní strategie ČR na podporu genderové rovnosti, legislativu, a dále přihlíží k politické kultuře ČR v oblasti tohoto tématu.

Jako vzor pro funkční řešení genderové nerovnosti lze uvést státy, které se dlouhodobě v indexu genderové rovnosti vyskytují na nejvyšších příčkách, tedy Švédsko, Francie, nebo Finsko. Tento vzor však bude sloužit spíše k možnému porovnání a k debatě v dané problematice.

Výzkumná otázka zní: Jaké jsou příčiny a možná řešení pomalého vývoje genderové rovnosti politické reprezentace v ČR?

1. Committee on Equal Opportunities for Woman and Men. (2004). The situation of women in the countries of post-communism transition. Převzato z: https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=10366&lang=EN&fbclid=IwAR3wgVM7QFX6GZQCRrANpDELluR4NNnsEvObOdh-iKfnj_UnCwY6QuCsu8A
2. European Commission. (n. d.). Gender equality strategy: Monitoring portal. Převzato z: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/gem-monitor/>
3. European Commission. (2022). 2022 report on gender equality in the EU. Převzato z: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights/annual_report_ge_2022_printable_en.pdf
4. Evropská komise. (2020). Unie rovnosti: strategie pro rovnost žen a mužů na období 2020-2025. Převzato z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=CS>
5. European Institute for Gender Equality. (n. d.). Gender Statistics. Převzato z: <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>
6. European Institute for Gender Equality. (2022). Gender Equality Index. Převzato z: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/index/graph>
7. iRozhlas. (2021). Index rovnosti mužů a žen: rovné zastoupení nastane za tři generace. Vývoj v Česku patří mezi nejpomalejší. Převzato z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/genderova-rovnost-index-eu-pohlavi-zeny-muzi_2110290800_pat
8. RadioFreeEurope RadioLiberty. (1999). East: Women Face Increasing Inequality In Post-Communist Countries. Převzato z: <https://www.rferl.org/a/1092248.html>
9. Revue pro sociální politiku a výzkum. (2021). Index rovnosti žen a mužů 2021: V Česku jsou největší nerovnosti v rozhodování. Převzato z: <https://socialnipolitika.eu/2021/11/index-rovnosti-zen-a-muzu-2021-nejvetsi-nerovnosti-jsou-v-cesku-v-rozhodovani/>
10. Saxonberg, S. (2014). Gendering Family Policies in Post-Communist Europe: A Historical-Institutional Analysis. London: Palgrave Macmillan London.
11. Stockemer, D. (2008). Why are there differences in the political representation of women in the 27 countries of the European Union?. Převzato z: <https://doi.org/10.1080/15705850701640884>

Zadávající pracoviště: Katedra politologie, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Sylvie Bláhová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 24.11.2022

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Sylvii Bláhové, PhD., za její velmi vstřícný, věcný a nápomocný přístup při psaní mé bakalářské práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, a uvádím v ní všechny prameny a literaturu, které jsem použila.

V Hradci Králové dne 12.4.2023

Podpis

Anotace

Zelená, Kristýna. (2023). *Genderová nerovnost v rámci politické reprezentace v České republice: příčiny, souvislosti a návrhy na podporu genderové rovnosti*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se věnuje genderové nerovnosti v politické reprezentaci v České republice. Vychází z výsledku Indexu genderové rovnosti Evropského institutu pro genderovou rovnost za rok 2022, kde se nejen v tomto roce ČR umístila mezi posledními příčkami, ale zároveň je její dlouhodobý vývoj v oblasti genderové rovnosti velmi pomalý. Práce se snaží odpovědět na otázku proč je tento vývoj pomalý a následně předkládá možná řešení pro rychlejší vývoj. Text se věnuje společenským, individuálním a institucionálním bariérám, které brání ženám při vstupu do politiky. Ty jsou následně zasazeny do případu České republiky, a autorka popisuje jejich výskyt a současná opatření k eliminaci těchto bariér. Dále jsou v práci popisovány termíny jako genderová rovnost, politická reprezentace v zastupitelské demokracii nebo podreprezentace žen v zastupitelské demokracii, které doplňují význam celého tématu.

Klíčová slova: genderová nerovnost, Česká republika, politická reprezentace, Index genderové rovnosti, ženy v politice

Annotation

ZELÉNÁ, KRISTÝNA. *Gender inequality in political representation in the Czech Republic: causes, context and solutions to support gender equality*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2023, 54 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis focuses on gender inequality in political representation in the Czech Republic. It is based on the results of the Gender Equality Index of the European Institute for Gender Equality for the year 2022, where the Czech Republic is ranked among the lowest positions not only this year but also its long-term development in the field of gender equality is very slow. The thesis attempts to answer why this development is slow and then presents possible solutions for faster development. The text attends to social, individual, and institutional barriers that hinder women's entry into politics. These are then set in the context of the Czech Republic, and the author describes their occurrence and current measures to eliminate these barriers. Furthermore, the thesis describes terms such as gender equality, political representation in representative democracy, or underrepresentation of women in representative democracy, which complement the meaning of the whole topic.

Keywords: gender inequality, Czech republic, political representation, Gender Equality Index, women in politics

Obsah

Seznam použitých zkratk	8
Úvod	9
1. Teoretické ukotvení	11
1.1 Genderová rovnost	11
1.1 Politická reprezentace v zastupitelské demokracii.....	12
1.1.1 (Pod)reprezentace žen v zastupitelské demokracii.....	13
1.2 Bariéry.....	15
1.3 Index genderové rovnosti.....	17
1.3.1 Zasažení ČR do indexu genderové rovnosti.....	17
1.4 Politika EU pro genderovou rovnost.....	22
2. Metodologie	24
3. Analýza podpory genderové rovnosti v politické reprezentaci v České republice	26
3.1.1 Společenské bariéry	26
3.1.2 Individuální bariéry.....	30
3.1.3 Institucionální překážky	33
3.2 Důvody pomalého vývoje genderové rovnosti v politické reprezentaci	39
3.3 Možná řešení	43
Závěr	46
Seznam použité literatury	48

Seznam použitých zkratk

AV – Akademie věd

CVVM – Centrum pro výzkum veřejného mínění

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

EHP – Evropský hospodářský prostor

EIGE – European Institute for Gender Equality (Evropský institut pro genderovou rovnost)

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NNO – Nestátní neziskové organizace

PS PČR – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

Úvod

Václav Havel kdysi pronesl, „Ženy mají v sobě něco, co by se mělo objevit v politice. Citlivost ke konkrétní situaci, ke konkrétnímu člověku¹.“

Od vzniku České republiky se naše země potýká s problémem genderové nerovnosti. Dle Indexu genderové rovnosti Evropského institutu pro genderovou rovnost (dále jen EIGE) má Česká republika největší rozdíly v oblasti moci a rozhodování a mezi ostatními státy EU se dlouhodobě umísťuje mezi posledními příčkami (n.d.d). Po 30 letech vývoje se ke genderové rovnosti přibližujeme jen velmi pomalu, a pokud by tento růst měl pokračovat stejným tempem, bylo by zastoupení žen v Poslanecké sněmovně PČR v roce 2071 40 % (Úřad vlády ČR, 2021).

V této bakalářské práci se zaměřuji na onen pomalý vývoj ke genderové rovnosti v politické reprezentaci v České republice. Zkoumám, z jakých důvodů je tento vývoj pomalý, a následně uvádím, jaká jsou možná řešení k jeho urychlení.

Práce je rozdělena na tři hlavní části. V první části je teoretické ukotvení, ve kterém se zaměřuji na seznámení čtenáře s danou problematikou, vysvětluji pojmy jako genderová rovnost, politická reprezentace, zastoupení žen v politické reprezentaci. Pro tuto část je také klíčové obecné definování existujících bariér, které brání ženám při vstupu do politiky. Dále zde definuji již zmíněný Index genderové rovnosti a předkládám pozici a vývoj České republiky mezi ostatními státy Evropské unie v rámci řešení genderové nerovnosti obecně, ale především v oblasti zkoumané politické reprezentace.

Druhá, metodologická část popisuje postup využitý při vypracování bakalářské práce.

V třetí části, na základě předem definovaných bariér pro vstup žen do politiky analyzuji současné nastavení systému v oblasti řešení genderové nerovnosti v rámci České republiky. Zajímá mě především výskyt bariér a existující podpora na jejich eliminování. Z této analýzy následně vyhodnocuji

¹ Václav Havel věřil, že feminismus má svůj význam a je nutno se jím zabývat. Byl si však vědom odlišnosti v pojetí a chápání feminismu na Západě a ve střední Evropě. V českém veřejném prostoru byl přístup k feminismu spíše skeptický a distancovaný (Kličová, 2020).

konkrétní důvody pomalého vývoje genderové nerovnosti v politické reprezentaci a předkládám možná řešení, která by mohla tento vývoj urychlit.

Analyzovány budou výzkumy veřejného mínění dostupné z portálu Centra pro výzkum veřejného mínění či portálu Fórum 50 %, oficiální vládní dokumenty a zprávy, dokumenty a weby ministerstev, a legislativa.

Práce má význam především v pochopení pomalého vývoje genderové nerovnosti v politické reprezentaci v České republice a v odhalení nejvíce problematických bariér, na které je potřeba v českém prostředí klást větší důraz při jejich odbourávání. Práce může sloužit jako významná pomůcka při budoucím řešení tohoto vývoje. U zvoleného tématu pokládám za nutné zohlednit hledisko rozsahu bakalářské práce, tedy nemožnost obsáhnout v této práci všechna hlediska působící či řešící genderovou nerovnost v politické reprezentaci v České republice. Z tohoto důvodu se snažím v práci vyzdvihnout stěžejní prvky dané problematiky a ponechávám tak práci jako otevření k dalším, hlubším výzkumům. Časově se tedy zaměřuji na aktuální situaci v problematice genderové nerovnosti v České republice, ne na komplexní vysvětlení historických konsekvencí, které aktuální situaci ovlivnily.

1. Teoretické ukotvení

1.1 Genderová rovnost

Genderovou rovností je myšlena svoboda všech lidských bytostí rozvíjet své osobní schopnosti a činit vlastní rozhodnutí bez omezení, která představují genderové role (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 8-9). Rada Evropy ji definuje, jako „stejnou viditelnost, stejné postavení, a stejnou účast obou pohlaví ve všech sférách veřejného a soukromého života. Genderová rovnost je opakem genderové nerovnosti², nikoliv genderových rozdílů, a jejím cílem je prosazovat plnohodnotnou účast žen a mužů ve společnosti“ (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 8-9).

V Evropě však historie odkrývá nerovné postavení mezi ženami a muži. Muži dominují a ženy jsou jim podřízeny, mají podřadná zákonná práva a žádnou či limitovanou osobní svobodu. Společnost vybudovanou na principech genderové rovnosti tak v Evropě nikdo nezná, protože evropské společnosti dosud byly budovány na principech genderové nerovnosti. (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 11).

Uzákonění genderové rovnosti je důležité pro prosazování spravedlnosti a budování demokracie, například z toho důvodu, že více jak polovinu obyvatel České republiky tvoří ženy (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 13).

Česká republika dříve podepsala a ratifikovala úmluvu OSN CEDAW³. „Podle české ústavy stojí ratifikované mezinárodní smlouvy o lidských právech nad českým právem,“ (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 17) občan se tedy může soudní cestou dovolávat práv garantovaných v dané úmluvě, pokud má pocit, že stát jeho práva porušuje. Následně tedy i vyplývají závazky

² Genderová nerovnost – Právní, společenská a kulturní situace, kdy pohlaví/gender určují rozdílná práva a rozdílnou důstojnost pro ženy a muže. To se odráží v jejich nerovném přístupu k právům nebo nerovném používání práv a v předpokladu, že ženy a muži plní v dané společnosti a kultuře určité stereotypní úlohy. Tato nerovnost ovlivňuje postavení ve všech veřejných i soukromých oblastech života (rodina, trh práce, hospodářský a politický život, rozdělení moci, rozhodování, sociální genderové vztahy) (European Institute for Gender Equality, n.d.g).

³ CEDAW – Convention on the Elimination of all kinds of Discrimination Against Women; česky Úmluva o odstraňování všech forem diskriminace žen (Asklöf & Hedman & Strandberg & Wenander, 2003, s. 17).

ČR v oblasti genderové rovnosti z důvodu členství v Evropské unii, která má její prosazování zakotvené ve svých základních principech a povinnost prosazovat rovnost mezi ženami a muži a odstraňovat nerovnosti mezi nimi je vyjádřena i v zakládající smlouvě EU (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 17).

1.1 Politická reprezentace v zastupitelské demokracii

Kořeny zastupitelské demokracie lze hledat už v dobách Aristotela. Následný rozvoj prodělala v politickém myšlení vycházejícím z liberalismu a jeho zakladatele Johna Locka (Hloušek & Kopeček, 2007, s. 25). Spojením hodnot liberalismu (svoboda, garance přirozených práv člověka, atd.) a myšlenek demokracie (politická rovnost), vznikla v průběhu 18. a 19. století koncepce, dnes nazývaná jako liberální demokracie (Hloušek & Kopeček, 2007, s. 22).

Koncepce zastupitelské demokracie vychází z předpokladu, že občané nevykonávají moc přímo, ale prostřednictvím volených zástupců, kteří reprezentují jejich zájmy. Mezi základní instituty zastupitelské demokracie patří parlament, politické strany, reprezentativní poslanecký mandát a všeobecné volební právo. Tento model demokracie se stal základem téměř všech současných západoevropských demokracií (Hloušek & Kopeček, 2007, s. 25).

Druhá demokratická transformace, startující v 18. a 19. století, přinesla transformaci od městského státu ke státu národnímu. Nově vznikající národní státy zvolna akceptovaly demokratickou formu vlády, spojenou se zastupitelskou formou vlády a myšlenkou politické rovnosti (Hloušek & Kopeček, 2007, s. 21).

Samotný princip zastoupení je založen na tom, že občan-volič se účastní politického rozhodování tím, že si volí své reprezentanty. Zrod tohoto principu měl v různých částech Evropy často velmi staré, hluboko do středověku sahající kořeny. V drtivé většině však šlo o stavovské orgány reprezentující jen omezenou skupinu obyvatel (šlechtu, duchovenstvo, dále měšťanstvo) (Hloušek & Kopeček, 2007, s. 21-22). V historických zastupitelských systémech byly parlamenty viděny za účelem politické reprezentace zájmů regionů, kde jednotliví zástupci zastupovali svůj region. S postupným rozšiřováním volebního práva na dělnickou

třídou a později ženy během 19. a 20. století zpochybnilo dosavadní pojetí reprezentace a započalo přijetí stranického systému, ve kterém skrze strany zástupci zastupují různé ideologické perspektivy a zájmy. Otázka toho, co je vhodné považovat za důležité politické reprezentace a kdo je vhodný a schopný zastupovat ostatní, byla také předmětem politické bitvy (Squires, 1999, s. 202).

1.1.1 (Pod)reprezentace žen v zastupitelské demokracii

Ženy a muži jsou ve společnosti zastoupeni půl na půl (Fórum 50%, n.d.a), z hlediska demokratických myšlenek politické rovnosti (viz. 2.2.) by tak měli mít i odpovídající podíl na rozhodování. V České republice je podíl žen a mužů v politice dlouhodobě výrazně nevyrovnaný (Fórum 50%, n.d.b). Důvodů, proč se snažit o vyvážené zastoupení žen a mužů v politice je však celá řada. Jako jeden z hlavních argumentů lze uvést, že ženy a muži, jakožto opačná pohlaví, mají jinou životní zkušenost, potřeby a priority. Dle sociálně psychologického výzkumu mají muži a ženy jiný komunikační styl a strategie (Saphiro, 1981, s. 712). Pokud pak tvoří tým muži a ženy dohromady, dokáží pracovat lépe, efektivněji a inovativněji. Země s vyšším zastoupením žen v rozhodovacích procesech mají také nižší míru korupce. Až 60% absolventů a absolventek vysokých škol tvoří ženy, mají tedy co nabídnout (Fórum 50%, n.d.a).

Ženy v politice, které zastupují ženy, však nemusí reprezentovat pouze ženské zájmy, ale ženy jako sociální skupinu. Více žen v politice by mělo být i proto, aby z hlediska sociální reprezentace reprezentovaly ženy jako sociální skupinu (Gelnarová, 2010, s. 130). Dle definice Iris Marion Young můžeme onu sociální skupinu charakterizovat jako „skupinu lidí, kteří jsou si navzájem blízcí z důvodu sady zkušeností nebo způsobu života; odlišují se nebo jsou odlišováni přinejmenším od jedné další skupiny na základě těchto kulturních forem“ (Gelnarová, 2010, s. 130). V takové reprezentaci se předpokládá existence „ženské perspektivy,“ která by se měla v politice více projevovat, a proměňovat styl debaty a morální rámec podírající politiku (Gelnarová, 2010, s. 130-131).

Nízké zastoupení a účast žen bývá často komentováno několika mýty a stereotypy. Například tím, že ženy do politiky nechtějí a nemají o ni zájem

(Fórum 50%, n.d.c). Nejde však pouze o samotnou angažovanost, ale způsob zapojení se do politiky. Ženy se do politiky obecně zapojují jinak než muži. Vyjadřují jiné zájmy než muži, mají odlišné znalosti, jejich záměr při hlasování je jiný, stejně jako politické priority a perspektivy (Squires, 1999, s. 214).

Výrazným argumentem pro nízkou účast žen v politice jsou různé společenské, individuální a institucionální bariéry, které musí ženy před vstupem do politiky překonávat. Ženy jsou ovlivňovány například různými předsudky, stejně tak rolemi, které společnost považuje za vhodné pro ženy (Fórum 50%, n.d.d). Znovu se tak se dostáváme k problému stereotypizace, kdy mnoho zájmů označovaných jako ženské, například takových které souvisejí s rodinou, péčí o děti a slad'ováním soukromého a pracovního života, se týkají nejen žen, ale i mužů. Vzniká zde reprodukce vidění ženy jako „soukromé“ a muže jako „veřejného“ (Gelnarová, 2010, s. 130). Dle Gelnarové „označení „ženské zájmy“ pro zájmy vztahující se k rodině a soukromé sféře s sebou přináší problém stereotypizace, může podporovat stereotypní pohled na role mužů a žen ve společnosti a rodině“ (Gelnarová, 2010, s. 129-130). Toto označení dále tvoří představu, že se dané zájmy týkají pouze žen, kdy právě tím že je slad'ování rodiny a práce pokládáno za čistě ženský zájem, může budit dojem, že mužů se slad'ování rodinného a pracovního života netýká. Tato argumentace nezačleňuje muže do soukromé sféry, ženu naopak přímo zasazuje do privátní sféry a následně i ve sféře veřejné ji chápe hlavně jako reprezentantku sféry soukromé (Gelnarová, 2010, s. 129-130). Paradoxní se potom může zdát, že ženské politické kandidátky v kampaních záměrně méně než muži zmiňují ženská témata. Snaží se tak zabránit onomu dojmu, že by po zvolení zastupovaly pouze ženské zájmy, a ne celé obyvatelstvo. Muži naopak chtějí v kampani budit jakýsi dojem dobrého „rodinného muže“, a proto se v kampani více než ženy zaměřují i na ženská témata (Saphiro, 1981, s. 711).

Následná interpretace těchto faktů závisí na tom, zda se ten, kdo je interpretuje, přiklání spíše k stereotypním názorům o působení ženách v politice, nebo vnímá ženy jako aktéry s odlišným pohledem na politiku a jejím pojetím. To následně otevírá i odlišná pojetí při řešení genderové propasti v zájmu o politiku.

U první interpretace se jako východisko jeví najít správný hlas, který v ženách vzbudí větší zájem o politiku. U druhé interpretace je za potřebí více studovat odlišnou ženskou perspektivu v politice a umožnit tak její artikulaci skrze změnu dosavadních politických struktur (Squires, 1999, s. 215). Tím, že je většina politické agendy vyjadřována muži, je mnoho žen nuceno být od politiky odpojeno (Diplock & Wilkinson, 1997, s. 10).

Ženy v politice netvoří homogenní skupinu. Při zkoumání ženských politických zájmů je potřeba ženy rozdělit do skupin například dle odlišnosti věku, životního postavení, osobních okolností, které ovlivňují jejich priority, místa kde žijí, atd. (Diplock & Wilkinson, 1997, s. 8).

1.2 Bariéry

Společenské bariéry

Společenské bariéry jsou ovlivněny právě tím, jaké role daná společnost považuje za vhodné pro muže a ženy. Patří mezi ně například postoje veřejnosti k rolím žen a mužů v rámci rodiny, společensky zakořeněná vidina tradičního⁴ uspořádání rodiny, a z ní vyplývající vidina „ženských“ a „mužských“ rolí. Jako další lze uvést postoje veřejnosti k působení žen v politice, nebo předsudky vůči ženám (Fórum 50%, n.d.e).

Individuální bariéry

Individuální bariéry často vyplývají ze společenského očekávání, které následně ženy často přijímají za své. Patří sem například tradiční model rodiny, ve kterém leží péče o děti a domácnost na ženách. Dále problematika nízkého sebevědomí, kdy se ženy často bojí ucházet se o určité pozice, které zastupují především muži. Sebevědomí však ovlivňuje i odlišná výchova dívek a chlapců, kdy u dívek je chybování připisováno jejich vrozeným vlastnostem, zatímco u chlapců spíše nedostatku úsilí. V politice jsou pak spíše oceňovány vlastnosti a

⁴ Tradiční rodina – Manželství jako socioekonomický svazek s kolektivními zájmy, bez místa pro individuální zájmy. Žena je zde podřízený člen patriarchální rodiny. Je zde tradiční uspořádání genderových rolí - veřejný muž živitel, soukromá žena pečovatelka (Procházka, 2017).

dovednosti, které jsou při výchově podporovány u chlapců – například soutěživost a „ostré lokty“. Za vinu nízkého sebevědomí lze přičíst i společenské předsudky. Individuální bariéry pak tvoří i názor, že ženy nemají o politiku zájem, který následně vytváří společenský předsudek, a jsou o něm přesvědčeni spíše muži (66%). Je to jakýsi začarovaný kruh, jelikož ve vedení politických stran a významných politických funkcích jsou zastoupeni především muži, ti si ale z velké části myslí, že ženy o politiku nemají zájem nebo pro ni nemají správné schopnosti. Nejsou tak následně ochotni ženy ve vstupu do politiky aktivně podporovat. Nezájem žen o politiku však může být doprovázen i faktem, že na ženách leží odpovědnost za péči o rodinu a mají pouze omezené možnosti, jak ji sladit s politickou prací. To následně výrazně ovlivňuje zastoupení žen v politice (Fórum 50%, n.d.f).

Institucionální bariéry

Institucionálními bariérami je myšleno celkové nastavení fungování politiky (Fórum 50%, n.d.g). Patří sem například *volební systém*. Poměrný volební systém dává ženám více šancí než většinový. Také nabízí prostor pro zavedení možnosti kvótování. Dále také nabízí na kandidátních listinách možnost tzv. preferenčních hlasů, které mohou ženám pomoci (Hašková & Křížková & Linková, 2006, s. 32).

Velmi efektivním odbouráním těchto bariér mohou být různá opatření na podporu žen v politické reprezentaci. Například zavedení tzv. *genderových kvót* (Šprincová & Mottlová, 2015, s. 15), které slouží jako nástroj pro dosažení vyváženější účasti mužů a žen v politickém zastoupení, a to stanovením určitého podílu (procenta) míst určených k obsazení ženami či muži. Lze je tak použít jako prostředek nápravy genderové nerovnosti v oblasti politické reprezentace (European Institute for Gender Equality, n.d.f). Jejich zavedení může být buď plošné na legislativní úrovni, nebo dobrovolné na úrovni politických stran. Bývají zaváděny jako dočasné opatření a po dosažení určité minimální hranice jsou zrušeny. Jejich cílem tak není umělé udržování předem daného stavu, ale odstraňování systémových překážek (Šprincová & Mottlová, 2015, s. 15). Kvóty

lze rozdělit na jednoduché a dvojité. Jednoduché kvóty zajišťují poměr žen a mužů na kandidátních listinách, stanovují tedy minimální zastoupení jednoho pohlaví. Kvóty dvojité zajišťují vedle poměru žen a mužů i jejich umístění na kandidátní listině. Příkladem je tzv. zipový systém, ve kterém se kandidáti a kandidátky střídají v umístění na kandidátní listině (Šprincová & Mottlová, 2015, s. 16).

1.3 Index genderové rovnosti

Index genderové rovnosti Evropského institutu pro genderovou rovnost je nástrojem pro tvorbu politik, umožňující měřit pokrok v oblasti rovnosti žen a mužů ve státech EU v průběhu času. Tvůrcům politik tak poskytuje podrobnou analýzu a upozorňuje na oblasti, které je potřeba zlepšit (European Institute for Gender Equality, n.d.a).

Hodnocení členských států probíhá každý rok od roku 2013 na škále od 1 do 100 bodů, kdy 100 bodů znamená, že země dosáhla plné rovnosti žen a mužů. Tyto výsledky jsou sledovány v šesti základních oblastech – práce, peníze, znalosti, čas, moc a zdraví, ve kterých se sledují rozdíly mezi ženami a muži a jejich míra úspěšnosti (European Institute for Gender Equality, n.d.a).

V této práci se zaměřuji konkrétně na oblast moci. Ta měří genderovou rovnost v oblasti rozhodovacích pozic napříč politickou, ekonomickou a sociální sférou (European Institute for Gender Equality, n.d.b). Pro zkoumání genderové nerovnosti v politické reprezentaci se věnuji sféře politické. Subdoména politické moci znázorňuje reprezentaci žen a mužů v parlamentech (obě komory), vládách, a regionálních či lokálních shromážděních.

1.3.1 Zasazení ČR do indexu genderové rovnosti

Při nahlédnutí do indexu publikovaného za rok 2022 lze vidět, že Evropská unie jako celek dosahuje 68.8 bodů v genderové rovnosti celkově. Česká republika, jako členský stát EU, obdržela 57.2 bodů, kterými se mezi 27 členskými státy EU umísňuje až na 24. pozici (v tabulce společně s EU) (European Institute for Gender Equality, n.d.e).

Tabulka 1: Index genderové rovnosti, 2022

Umístění	Stát	Podíl
1.	Švédsko	83.9
2.	Dánsko	77.8
3.	Nizozemsko	77.3
4.	Finsko	75.4
5.	Francie	75.1
6.	Španělsko	74.6
7.	Irsko	74.3
8.	Belgie	74.2
9.	Lucembursko	73.5
10.	Rakousko	68.8
11.	Německo	68.7
12.	Evropská unie	68.6
13.	Slovinsko	67.5
14.	Malta	65.6
15.	Itálie	65.0
16.	Portugalsko	62.8
17.	Lotyšsko	61.4
18.	Estonsko	61.0
19.	Chorvatsko	60.7
20.	Bulharsko	60.7
21.	Litva	60.6
22.	Polsko	57.7
23.	Kypr	57.3
24.	Česká republika	57.2
25.	Slovensko	56.0
26.	Maďarsko	54.2
27.	Rumunsko	53.7
28.	Řecko	53.4

Zdroj: Vytvořeno autorkou. Data dostupná na <https://European Institute for Gender Equality.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/index/bar>.

Tabulka 2: Index genderové rovnosti: Moc, 2022

Umístění	Stát	Podíl
1.	Švédsko	84.6
2.	Francie	81.7
3.	Španělsko	80.6
4.	Finsko	74.3
5.	Dánsko	69.3
6.	Nizozemsko	68.9
7.	Belgie	67.0
8.	Německo	64.8
9.	Bulharsko	63.0
10.	Irsko	61.7
11.	Lucembursko	59.7
12.	Evropská unie	57.2
13.	Itálie	56.9
14.	Portugalsko	55.5
15.	Slovinsko	53.3
16.	Rakousko	51.7
17.	Lotyšsko	50.9
18.	Chorvatsko	49.7
19.	Litva	45.4
20.	Malta	40.4
21.	Polsko	34.4
22.	Estonsko	34.0
23.	Rumunsko	32.6
24.	Slovensko	31.4
25.	Kypr	30.1
26.	Česká republika	29.7
27.	Řecko	28.8
28.	Maďarsko	24.8

Zdroj: Vytvořeno autorkou. Data dostupná na <https://European Institute for Gender Equality.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/power/bar>.

Tabulka 3: Index genderové rovnosti: Politická moc, 2022

Umístění	Stát	Podíl
1.	Švédsko	95.5
2.	Finsko	91.1
3.	Španělsko	87.4
4.	Francie	86.3
5.	Belgie	80.9
6.	Rakousko	78.9
7.	Nizozemsko	74.8
8.	Dánsko	74.1
9.	Německo	67.8
10.	Portugalsko	64.5
11.	Evropská unie	60.2
12.	Itálie	58.8
13.	Bulharsko	58.4
14.	Lucembursko	57.7
15.	Slovinsko	55.6
16.	Litva	54.7
17.	Estonsko	50.7
18.	Chorvatsko	49.9
19.	Irsko	48.8
20.	Polsko	46.9
21.	Česká republika	45.4
22.	Lotyšsko	43.7
23.	Slovensko	36.8
24.	Řecko	36.2
25.	Rumunsko	36.1
26.	Malta	35.7
27.	Kypr	34.6
28.	Maďarsko	25.8

Zdroj: Vytvořeno autorkou. Data dostupná na <https://European Institute for Gender Equality.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/power/1/bar>.

V oblasti moci získává Česká republika pouhých 29.7 bodů s celkovým umístěním na 26. místě (v tabulce společně s EU) (European Institute for Gender Equality, n.d.b).

Konkrétně pak v oblasti moci politické se Česká republika se 45.4 body umístila na 21. místě (v tabulce společně s EU) (European Institute for Gender Equality, n.d.c).

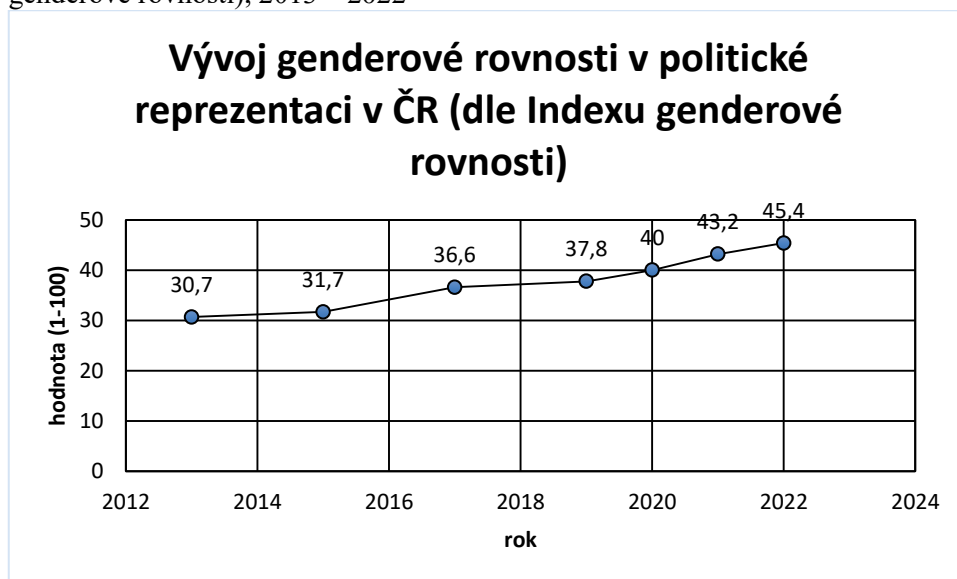
Tabulka 4: Obsazení mandátů z hlediska genderu, 2022

	Ministerstva	Členové parlamentu	Členové regionálního shromáždění
Muži	83,3 %	77,5 %	78,4 %
Ženy	16,7 %	22,5 %	21,6 %

Zdroj: Vytvořeno autorkou. Data dostupná na <https://European Institute for Gender Equality.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/power/CZ>.

Největší genderová nerovnost je v ČR v obsazení ministerských pozic, kdy ženy zastupují 16.7 % a muži 83.3 %. Ne-lépe jsou na tom však i zbylé sledované oblasti, kdy členy parlamentu tvoří pouze z 22,5 % ženy a zbylými 77.5 % muži. V regionálních shromážděních jsou ženy zastoupeny 21.6 % a muži 78.4 % (European Institute for Gender Equality, n.d.d).

Obrázek 1: Graf vývoje genderové rovnosti v politické reprezentaci v ČR (dle Indexu genderové rovnosti), 2013 – 2022

Zdroj: Vytvořeno autorkou. Data dostupná na <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/CZ>.

Při pohledu na graf vývoje genderové rovnosti v politické reprezentaci v ČR vidíme, že od vzniku indexu v roce 2013 se Česká republika posunula pouze o necelých 15 bodů a v roce 2022 skončila na přičce 45,4 bodů. Téměř 30 let od vzniku samostatné České republiky se tak nenacházíme ani na pomyslné poloviční cestě (50 bodů) ke genderové rovnosti žen a mužů (100 bodů). Ředitel Odboru rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR a zároveň místopředseda Správní rady Evropského institutu pro rovnost žen a mužů Radan Šafařík v roce 2021 konstatoval, že genderové nerovnosti se české společnosti daří odstraňovat jen velmi pozvolna (Vláda České republiky, 2021).

1.4 Politika EU pro genderovou rovnost

Podpora genderové rovnosti je jednou ze základních hodnot Evropské unie (Schonard, 2022) podporovanou už od samotného ustanovení EU a zakotvenou mimo jiné i ve smlouvě o Evropské unii (Evropská unie, 1992, s. 119). Zásada, že ženy a muži by měli obdržet za stejnou práci stejnou odměnu je však zakotvena v evropských Smlouvách už od roku 1957 (Schonard, 2022).

Cíle EU ohledně hodnot, mezi něž patří rovnost a podpora rovnosti mezi muži a ženami jsou zakotveny také v článku 21 Listiny základních práv, který zakazuje jakoukoli diskriminaci založenou na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, atd. (Evropská unie, 2012a). Článek 8 Smlouvy o fungování Evropské unie potom ukládá Evropské unii „povinnost odstraňovat nerovnosti a prosazovat rovnost žen a mužů ve všech svých činnostech“ (Evropská unie, 2012b). Tento koncept začleňování hlediska rovnosti žen a mužů je označován jako „*gender mainstreaming*“ (Schonard, 2022), a byl přijat většinou světových vlád na 4. světové konferenci OSN v Pekingu v roce 1995 mimo jiné i českou vládou, která jej uvádí jako hlavní strategii k prosazování genderové rovnosti v České republice (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 19).

Rada Evropy definuje Genderový mainstreaming jako „(re)organizace, zlepšování, rozvíjení a hodnocení koncepčních, rozhodovacích a vyhodnocovacích procesů tak, aby bylo hledisko genderové rovnosti zapracováno do všech politik na všech úrovních a ve všech fázích těmi aktéry, kteří se obvykle podílejí na jejich vytváření“ (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 9). Zahrnuje integrování genderového hlediska do běžných každodenních záležitostí na všech úrovních rozhodování a ve všech oblastech politiky. Návrhy by tak měly být posuzovány skrze možnosti, situace a potřeby žen a mužů na pozadí cíle dosažení genderové rovnosti (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 9).

Dalším nástrojem EU k prosazování genderové rovnosti jsou strukturální fondy⁵. V člancích definujících cíle a úkoly fondů je řečeno, že jednou z jejich funkcí je přispět k prosazování rovnosti mezi muži a ženami. Státní úředníci ve všech členských zemích se tak musí při práci s evropskými strukturálními fondy zabývat otázkami genderové rovnosti (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 18).

⁵ Strukturální fondy jsou hlavním zdrojem evropské finanční podpory pro regionální a místní ekonomický rozvoj a integraci pracovního trhu. Hlavním cílem fondů je snižovat regionální a sociální rozdíly (Asklöf & Hedman & Strandberg & Wenander, 2003, s. 18).

2. Metodologie

V předchozí části předkládám zhodnocení umístění a vývoje České republiky v oblasti genderové rovnosti z pohledu Indexu genderové rovnosti. Pozice ČR v něm byla shledána jako nevyhovující a vývoj v dané oblasti velmi pomalý.

Bakalářská práce má za cíl odpovědět na výzkumnou otázku „Z jakých důvodů je vývoj ke genderové rovnosti v politické reprezentaci v České republice pomalý?“. Vzhledem k vybranému tématu volím kvalitativní výzkum, který považuji za nejvíce vhodný, díky jeho možnosti hlouběji porozumět zkoumané problematice (Hendl, 2005, s. 52). Metodolog Creswell tento typ výzkumu popsal, „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách“ (Hendl, 2005, s. 50).

V teoretické části byly dále definovány pojmy jako genderová rovnost, reprezentace a reprezentace žen v zastupitelské demokracii, a byly zde definovány, pro následující část stěžejní, společenské, individuální a institucionální bariéry.

V praktické části analyzuji nastavení systému České republiky v problematice genderové nerovnosti v politické reprezentaci z pohledu bariér vymezených v části teoretické, a to metodou analýzy dokumentů. Tu je možno využít jak v kvantitativním, tak v kvalitativním výzkumu. V dokumentech následně můžeme objevit různé osobní či skupinové postoje, hodnoty a ideje. Dokumenty se rozumí mj. knihy, novinové články, deníky, a obecně všechny stopy lidské existence. Výhodou analýzy dokumentů je především rozmanitost dokumentů a tedy i přístup k mnoha typům informací. I přes subjektivní výběr dokumentů výzkumníkem je zaručena objektivita informací v nich obsažených. Díky této metodě má výzkumník také možnost na danou problematiku pohlížet z širšího časového rozmezí (Hendl, 2005, s. 132). Tuto metodu volím právě pro

rozmanitost informací, kterou nabízí, dále pro objektivnost a nezkreslenost informací obsažených v dokumentech a pro možnost náhledu na problematiku z širší časové perspektivy.

Dokumenty vybrané pro tuto práci budou nejaktuálnější výzkumy veřejného mínění, z nichž budu analyzovat především výskyt společenských a individuálních bariér v českém prostředí. Dále budou analyzovány oficiální vládní dokumenty, zprávy, weby, či příslušná legislativa k danému tématu, skrze které vyhodnotím bariéry institucionální.

Následně utvořím východiska pro všechny tři stanovené bariéry, ve kterých sesumarizuji dosavadní zjištění, a poté budu moci vyvodit konkrétní hlavní důvody pomalého vývoje ke genderové rovnosti v politické reprezentaci v České republice. Na uvedené důvody budu reagovat možnými řešeními k rychlejšímu vývoji ke genderové rovnosti. Tato řešení budou však již pouze teoretické možnosti či ukazatele ke zlepšení daného stavu, a neuvádím je jako zaručené kroky pro řešení genderové nerovnosti.

3. Analýza podpory genderové rovnosti v politické reprezentaci v České republice

V následující části práce analyzuji stav České republiky v podpoře genderové rovnosti v politické reprezentaci. V teoretické části již byly vyjmenovány a popsány společenské, individuální a institucionální bariéry, kterým musí ženy před vstupem do politiky či při výkonu politické funkce čelit. V rámci těchto bariér zanalyzuji, jaká je situace v České republice. Následně zhodnotím, v čem konkrétně má podpora genderové rovnosti v ČR slabiny a mezery, které mohou potenciálně brzdit vývoj ke genderové rovnosti v politické reprezentaci v ČR.

3.1.1 Společenské bariéry

Analýza stavu společenských bariér v České republice bude vycházet především z názorů české společnosti, které v závěru tyto bariéry utvářejí. Jako hlavní zdroj jsem použila dotazníkové šetření realizované v rámci projektu „Ženy a muži v rovnováze“ z roku 2014 podpořené Nadací Open Society Fund Praha z programu Dejme (že)nám šanci ve spolupráci s organizací Fórum 50 % (Vohlídalová, 2015). Toto dotazníkové šetření je prozatím poslední uskutečněný průzkum na dané téma. Cílem této části je prozkoumat vnímání společnosti témat spojených s podreprezentací žen v politické sféře České republiky. Zjistit, zda společnost spíše podporuje, neřeší, či nepodporuje danou problematiku. Dále zkoumá výskyt stereotypů, které si společnost spojuje s účastí žen v politice.

Pohled české společnosti na nízké zastoupení žen v politice

Dle dotazníkového šetření z roku 2014 vnímá většina respondentů/ek zastoupení žen v politice jako nedostatečné (Vohlídalová, 2015, s. 12). Panuje zde relativní shoda, a to zejména mezi ženami, že je důležité, aby se ženy zapojovaly do politických a veřejných funkcí (Vohlídalová, 2015, s. 14). Nejvíce kriticky je vnímáno zastoupení žen ve vrcholné politice, které zhodnotila 57 % většina respondentů/ek jako nedostatečné. Dále následovalo zastoupení žen na krajské

úrovni (tj. v krajských zastupitelstvech a v magistrátech velkých měst), které považovalo 51 % dotázaných za nedostatečné, a nejlépe lidé hodnotili zastoupení žen na komunální úrovni, kterou označilo 41% dotázaných za nedostatečnou (Vohlídalová, 2015, s. 12).

Při hodnocení zastoupení žen v politice hraje klíčovou roli pohlaví, věk, vzdělání a míra volební participace všech respondentů a respondentek. O nedostatečném zastoupení žen na všech úrovních politiky byly vždy drtivě přesvědčeny hlavně dotazované ženy, muži o tomto zpravidla přesvědčení nebyli. Největší podíl lidí hodnotících zastoupení žen v politice jako nedostatečné (až 65 %), je ve věkových skupinách 25-34 let a 35-44 let. Naopak nižší podpora (51 %) panuje ve věkové skupině 45-55 let. Aktivní voliči hodnotí zastoupení žen v politice nejkritičtěji (64%) a považují je za nedostatečné. Méně kritičtí byli ti, kteří uvedli, že k volbám chodí pouze někdy nebo zřídka (54 %), a nejméně nevoliči (39 %). Co se vzdělání týče, nejvíce postrádají více žen v politice lidé, kteří dosáhli alespoň středoškolského vzdělání s maturitou (64 % s vysokoškolským, vyšším odborným či středoškolským vzděláním s maturitou), nejméně pak lidé s nejnižším vzděláním (44 % se základním vzděláním, 57 % se středoškolským vzděláním bez maturity) (Vohlídalová, 2015, s. 13). Ukazuje se tak, že s rostoucím vzděláním roste podíl těch, kteří se domnívají, že je zastoupení žen v politice důležité. Stejně tak i s vyšší volební aktivitou lidí roste i počet těch, pro které je více žen v politice důležité. Jako nedostatečné hodnotí nízké zastoupení žen v politice hlavně ženy (Vohlídalová, 2015, s. 15-16).

Očekávané přínosy české společnosti od vyššího zastoupení žen v politice

Lidé si působení žen v politice spojují nejčastěji se zvýšením celkové slušnosti, kultivovanosti prostředí, menší soutěživostí a tvrdostí politiky. Jako další přínos často uvádí více empatie a vstřícnosti k lidem. Dále lidé očekávají, že při vyšším zastoupení žen v politice by se politika více soustředila na sociální témata, jako jsou například rodina, děti, školství, zdravotnictví apod. (Vohlídalová, 2015, s. 18).

Část dotazovaných se také domnívá, že ženy mají obecně jiný pohled na věc, který by mohl politiku obohatit (Vohlídalová, 2015, s. 18).

Očekávaná negativa české společnosti od vyššího zastoupení žen v politice

V dotazníkovém šetření na otevřenou otázku ohledně negativ, která by s sebou mohlo přinést vyšší zastoupení žen v politice, odpovědělo velmi málo respondentů/ek. Z 54 odpovídajících to však ve 49 případech byli muži. Mezi nejčastějšími názory se objevovali negativní stereotypy spojené se ženami. Uváděna byla nerozhodnost žen a absence důslednosti (22 %), emocionálnost a náladovost (12 %). Dále že ženy politice nerozumějí a nemají v ní tak co dělat (20 %). 8% dotazovaných se domnívalo, že ženy by v politice hájily pouze otázky práv žen a ženská témata (Vohlídalová, 2015, s. 18).

Politická témata spojována s působením žen v politice

Mezi lidmi je silně zakořeněné spojovat si ženy s určitými obory a zájmy. 49 % dotazovaných se domnívá, že vyšší zastoupení žen v politice změní témata, kterým se politika věnovala doposud. Nejvíce se však očekává, že se ženy budou věnovat především problematice dětí a rodiny, stejně tak i sociální oblasti. Dále dotazovaní často uváděli témata školství a „ženská témata“ (mezi která patří např. diskriminace žen, zaměstnanost, kombinace práce a rodičovství). Necelá 3% dotazovaných mužů pak uvedla, že po zvýšení působení žen v politice by se politika věnovala nesmyslům a zbytečnostem (Vohlídalová, 2015, s. 19).

Názory na kompetentnost mužů a žen v různých oblastech a úrovních politiky

V sociální a rodinné politice si lidé jednoznačně představují kompetentnější ženy (73 % pro lepší kompetenci žen v oblasti rodinné politiky, 58 % pro lepší kompetenci žen v oblasti sociální politiky). Obranná a bezpečnostní politiky je naopak vnímána jako ryze mužská oblast (83 % se domnívá, že muži

mají pro oblast lepší předpoklady). U průmyslu uvedlo 76 % dotázaných vhodnější muže, u dopravy uvedlo 73 % vhodnější muže. Zahraniční politika je vnímána jako spíše mužská, byť ne tak výrazně jako předchozí zmiňované oblasti (56 % uvádí vhodnější muže). Životní prostředí, školství, kultura a zdravotnictví jsou potom oblasti vnímané jako vhodné pro muže i ženy stejně, při otázce upřednostnění jednoho pohlaví respondenti/ky uvedli spíše ženy. Obchod, sport, věda a výzkum jsou taktéž vnímány vhodné pro obě pohlaví stejně, u upřednostnění jednoho pohlaví pak dotazovaní uvedli spíše muže. Statisticky se však méně často, než muži ženy klonily k názoru, že by byli muži pro dané oblasti vhodnější (Vohlídalová, 2015, s. 20-21).

Ve všech dotazech ohledně předpokladů a schopností jednotlivých pohlaví zastávat politické funkce panovala tendence mužů upřednostňovat jako kompetentnější spíše muže, ženy zase upřednostňovaly ženy. 77 % dotazovaných se domnívá, že ženy i muži mají pro komunální politiku stejné předpoklady. 72 % se domnívá, že mají muži i ženy stejné předpoklady pro krajskou úroveň politiky, a 60 % pak pro vrcholnou politiku. Veřejnost je tedy názoru že ženy i muži jsou vhodné zastávat politické funkce stejně. S vyšší úrovní politiky však toto přesvědčení klesá (Vohlídalová, 2015, s. 22-23).

Názor na uplatnění se žen v politice

Okolo 70 % dotazovaných vnímá ženy stejně schopné jako muže. V politickém systému, ve kterém však dominují muži, vnímají dotazovaní ženy jako podceňované. S vyšší úrovní politiky dotazovaní vnímají klesající šance žen se prosadit a uplatnit. U komunální úrovně 65 % respondentů/ek vnímá šance prosadit se pro obě pohlaví stejné. Na krajské úrovni je 56 % přesvědčeno o větší šanci mužů uplatnit se. Největší skepse o možnosti uplatnění žen panují ohledně vrcholové politiky. 67 % uvádí, že jsou zde ve výhodě muži, 29 % vidí šance žen i mužů jako vyrovnané (Vohlídalová, 2015, s. 24).

Při srovnání s výsledky z dotazníkového šetření CVVM z roku 2006 pro Fórum 50% se ukázalo, že smýšlení lidí ohledně šancí mužů a žen prosadit se v politice se v čase příliš nemění. Snížil se však podíl těch, kteří se domnívají, že

muži mají větší šanci se ve vrcholové politice prosadit (2006 76 %, 2014 67%) (Vohlídalová, 2015, s. 24).

Společností vnímané bariéry žen pro vstup do politiky

79 % respondentů/ek uvedlo jako hlavní brzdu pro vstup žen do politiky rodinné povinnosti. Podobně byly hodnoceny tradice (68 %). Dalším důvodem bylo uváděno, že muži mezi sebe ženy nepustí (tento názor převládal mezi ženami). Dále bylo uváděno, že ženy o politiku nemají zájem (59 %, častěji muži), že ženy nejsou politickými stranami nominovány na volitelná místa, že ženy jsou málo průbojné (50 %), že politika je tvrdá a špinavá a pro ženy se tak nehodí (50 %), že ženy mají horší schopnosti a předpoklady vykonávat politické funkce než muži (27 %), a že ženy méně často volí ženy (24 %). Právě to, že ženy spolu příliš nedrží, a vzájemně se nepodporují, může být výraznou bariérou (Vohlídalová, 2015, s. 26).

Názorem, že ženy jsou v politice podreprezentovány díky nezájmu žen o politiku a tomu, že se do politiky nehodí jsou přesvědčeni hlavně muži nebo lidé s nižším vzděláním. Ženy pak vnímají různé mechanismy, kterými jsou z možnosti aktivní politické participace vylučovány, jako důvod jejich podreprezentace (Vohlídalová, 2015, s. 28).

3.1.2 Individuální bariéry

Problematika tradičního modelu rodiny

Dle výzkumu CVVM z roku 2020 na téma partnerství, manželství a rodičovství se 29 % dotázaných domnívá, že ideální věk ženy pro narození prvního dítěte by měl být do 24 let, 53 % vidí ideální věk 25-29 let, a 12 % nad 30 let (včetně). Ideální věk muže pro narození prvního dítěte dotazovaní vnímají jako 4 % do 24 let, 43 % 25-29 let, 46 % nad 30 (včetně) (Čadová, 2020, s. 2-3). Jako ideální věk ženy, 30 let a více, pro narození prvního dítěte označilo pouze 12 % dotázaných. Ženy nejčastěji uváděly jako ideální věk pro první dítě ženy 25 let, muži 30 let. Tyto představy se však od roku 2004 výrazně proměnily. V roce 2004

se 48 % dotázaných domnívalo, že žena by měla mít první dítě do 24 let, v roce 2020 zastávalo tento názor 29 %. U věku 25-29 let označilo v roce 2004 jako ideální 42 % dotázaných, v roce 2020 53 %. A věk 30+ let 5% v roce 2004, 12 % v roce 2020. Výsledky z roku 2020 jsou pak statisticky srovnatelné s výsledky z roku 2016, a ukazují tak, že trend, kdy respondenti/ky posunovali ideální věk pro rodičovství do čím dál vyššího věku, se v posledním šetření zastavil (Čadová, 2020, s. 3).

Zajímavé je také poukázat na relativně dlouhou dobu strávenou s dětmi na mateřské. V České republice mohou rodiče zůstat s dětmi na rodičovské dovolené s garancí vrácení do předchozího zaměstnání 3 roky, bez garance až 4 roky. Nejen v Evropě ale i v celosvětovém měřítku tak patříme k zemím s nejdelší rodičovskou dovolenou. Ženy mají následně obtížný návrat do zaměstnání, nejistou situaci, horší pracovní podmínky nebo nižší výdělků (Feminismus, 2016).

V rámci výzkumu CVVM z roku 2020 na téma „Názory veřejnosti na roli muže a ženy v rodině“ panuje v české společnosti zřetelná hierarchie rozdělení jednotlivých činností v rodině. Některé činnosti jsou chápány více jako „mužské“, jiné jako „ženské“. U většiny činností přesto převažuje pohled, že by se jim měli věnovat oba partneři stejně. Mužům jsou přisuzovány činnosti jako například provádění běžných oprav v domácnosti (80 % shoda), finanční zajištění domácnosti (58 % shoda). Střední odpověď potom nastává u otázky na výkon veřejné funkce a usilování o profesní kariéru, kde větší podíl lidí uvedl, že by se jim měl věnovat spíše muž, než žena, stále však převažuje ona střední odpověď, podle které se na tomto mají muži i ženy podílet rovnoměrně (54 % shoda v případě výkonu veřejné funkce, 66 % shoda v případě usilování o kariéru). Rodinný rozpočet je vnímán jako rovné stanovisko pro muže a ženu (65 % shoda) (Spurný, 2020, s. 1).

Ženám je českou společností nejvíce přisuzováno vaření (63 % shoda), a uklízení (48 % shoda). Dále nákup potravin (39 % shoda), péče o děti (34 % shoda), péče o nemocné příbuzné (32 % shoda), a dohlížení na školní povinnosti dětí a doprovázení na kroužky (31 %). U všech těchto činností však nadpoloviční většina lidí soudí, že se jim mají věnovat ženy i muži stejně (Spurný, 2020, s. 2).

U odpovědí na rozdělení činností v rodině lze vyzorovat rozdíly zejména podle pohlaví dotázaného, kdy ženy častěji než muži uváděly střední hodnoty odpovědí (tj. zkoumané činnosti by měli vykonávat oba partneři stejně), naopak muži častěji uváděli krajní odpovědi na základě předpokladu, zdali by měl činnost vykonávat muž nebo žena. Spíše jako ženské činnosti ženy uváděly péči o děti a nemocné příbuzné, starání se o rozpočet, vaření a uklízení. Muži jako mužské činnosti označovali starání se o rozpočet a usilování o kariéru, a jako ženské činnosti muži uváděli, častěji než ženy, vaření a uklízení (Spurný, 2020, s. 2). Častý rozdíl v názorech na rozdělení rolí v rodině byl mezi respondenty/kami různého věku, kdy kategorie 60+ má relativně častější pohled, že by ženy měly nakupovat, vařit a uklízet, a muži by měli finančně zajišťovat domácnosti. Nejmladší kategorie 15-19 a 20-29 let více označovaly střední, rovnovážnou hodnotu (Spurný, 2020, s. 3).

Problematika nízkého sebevědomí žen

V politické sebedůvěře se v české společnosti objevil statisticky významný rozdíl v odpovědích mužů a žen. Ženy zde mají výrazně nižší politickou sebedůvěru než muži. 39 % žen vs. 48 % mužů se domnívá, že rozumí politickým problémům České republiky. 39 % žen vs. 30 % mužů se cítí nejistými při konverzaci o politice. 18 % žen vs. 27 % mužů se cítí být kvalifikované pro aktivní účast v politice. Jako důvod pro tuto genderovou propast může být právě skutečnost, že politika je stále vnímána jako výsostně mužský prostor, kde není pro ženy místo (Vohlídalová, 2015, s. 47).

S vyšším vzděláním roste politická sebedůvěra a lidé se více domnívají, že lépe rozumí politickým problémům, častěji se také považují za dostatečně kvalifikované k účasti v politice. Lidé ve věku 18-24 let si nejméně důvěřují v politických problémech, dále skupina 25-34 let. Jsou to však i věkové skupiny, které se o politiku zajímají nejméně (Vohlídalová, 2015, s. 47-48).

Zájem žen o politiku

Dle dotazníkového šetření CVVM a Sociologického ústavu AV ČR z roku 2014 se ukázalo, že v Česku neplatí stereotyp, že by se ženy o politiku zajímaly méně než muži. Politika, a to zejména na národní a komunální úrovni, zajímá jak ženy, tak muže. Statisticky se zájem o politiku mezi muži a ženami výrazně neliší. Výjimkou bylo politické dění v EU, o které se muži zajímají o něco více než ženy (39 % vs. 31 %). Nejvíce se lidé zajímají o politické dění na komunální úrovni (66 %), dále o politické dění v ČR (63 %), méně pak o politické dění ve světě (41 %) (Vohlídalová, 2015, s. 45).

Statisticky se potom neliší poměr žen a mužů ani mezi těmi, kteří odpověděli, že se o politiku nezajímají ze zásady, nebo protože na ni nemají čas (Vohlídalová, 2015, s. 47).

3.1.3 Institucionální překážky

Při analýze institucionálních překážek pro vstup žen do politiky se zaměřuji na volební systém do PS PČR, dále na existující systém nominací a jeho využívání a opatření zavedená na podporu vyššího zastoupení žen v politice a financování agendy rovnosti žen a mužů. Analýza vychází především z oficiálních vládních zpráv a dokumentů, dokumentů ministerstev, politických stran či ze serveru volby.cz

Volební systém

Pro volby do PS PČR se v České republice užívá systém poměrného zastoupení, tedy jak bylo již v teoretické části řečeno (viz. 2.1.3.), systém vhodný pro možnost vyššího zastoupení žen. Tento systém se využívá také pro volby do zastupitelstev krajů a obcí a do Evropského parlamentu (Ministerstvo vnitra České republiky, 2021).

System nominací

V roce 2015 byla Ministerstvem vnitra zpracována novela zákona, požadující alespoň 40 % zastoupení obou pohlaví na kandidátních listinách pro volby do Poslanecké sněmovny a zastupitelstva krajů, dále požadovala, aby v první trojici byl alespoň 1 kandidát opačného pohlaví (Vláda České republiky, 2018, s. 3). Vláda ČR následně novelu volebních zákonů zavádějící tzv. zipové pravidlo nepřijala (Vláda České republiky, 2018, s. 4). Žádná ze současných politických stran PS PČR toto pravidlo také nevyužívá.

Opatření na podporu žen

Česká republika dosud nezavedla legislativní kvótu nařizující minimální zastoupení žen/mužů na kandidátních listinách (Šprincová & Mottlová, 2015, s. 17). Všechny vzniklé iniciativy tohoto tématu byly nakonec zamítnuty. Jako první proběhla iniciativa v roce 2010, kdy byla zpracována novela zákona vztahující se na volby do Sněmovny, krajů a zastupitelstva hlavního města Prahy. Ke schválení však nedošlo kvůli jmenování nové vlády. Tento návrh prošel mezirezortním připomínkovým řízením, nikdy však nebyl předložen k projednání. V roce 2014 se do plánu legislativních prací vlády dostalo zpracování obdobné novely od Ministerstva vnitra, která následně prošel mezirezortním připomínkovým řízením, ze kterého následně vzešel rozporuplný výsledek. Návrh byl následně přepracován v květnu roku 2015 a úspěšně prošel Legislativní radou vlády, poté byl na jednání vlády v červnu stejného roku zamítnut (Jelínková, Radovaničová & kol., 2021, s. 22). Další potenciální zavedení kvót se objevilo v Akčním plánu pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016-2018, ze kterého bylo v průběhu schvalování navrhované opatření ve formě zavedení kvót na minimální zastoupení žen a mužů vypuštěno (Jelínková, Radovaničová & kol., 2021, s. 23).

Ani společnost se k tématu zavedení genderových kvót nestaví pozitivně. Dle výzkumu na postoje české veřejnosti z roku 2016 negativní postoje v tomto tématu převažovaly nad pozitivními. Nejčastěji byl pozitivní postoj ke kvótám ze strany lidí s vysokoškolským vzděláním. Naopak méně vstřícný postoj se

objevoval u lidí se středoškolským vzděláním. Negativní postoj se vztahoval zejména k vnímání charakteru tohoto opatření, k pojetí jeho spravedlnosti a legitimitě. Charakter opatření byl v této perspektivě vnímán jako direktivní nařízení zaváděné shora. Lidem dále vadí „donucení“, „nedobrovolnost“, a omezení možnosti svobodné volby. Také často odmítají nařízení vydané „zvenčí“ (tj. z Evropské unie) (Vohlídalová, Maříková & Volejníčková, 2016, s. 52-53). Dále se mezi lidmi objevoval argument kvality potencionálních kandidátek a obava ze snížení úrovně zvolených politických zástupců a zástupkyň. Kvóty jsou tak chápány jako nástroj snížení úrovně politiky. Pouze výjimečně se ale objevoval názor i na možnou nedostatečnou úroveň mužů, jak se jinak zcela běžně argumentovalo v případě žen. Napříč diskusními skupinami panovalo přesvědčení, že žena se do politiky dostane, pokud má předpoklady, zájem či ambice v ní být. Následně jsou tak některými respondenty/kami kvóty vnímány jako nástroj naprosto zbytečný (Vohlídalová, Maříková & Volejníčková, 2016, s. 54-57).

Přesto, že Česká republika nemá uzákoněné genderové kvóty, mohou být dobrovolně zavedené v politických stranách. Dobrovolné zavedení genderových kvót při volbě orgánů strany i pro sestavování kandidátních listin má pouze Strana zelených. Ve svých stanovách má přímo zakotvenou podporu zastoupení žen ve straně (článek 10) (Strana zelených, 2022). Česká strana sociálně demokratická pak dříve využívala genderovou kvótu pro obsazování stranických orgánů, kdy stanovy strany ještě v roce 2018 požadovaly, aby podíl zastoupení žen byl minimálně 25 % (ČSSD, 2018, s. 25-26). Ani jedna z těchto politických stran však v posledních volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2021 nepřekročila minimální hranici 5 % a není zde zastoupena (Volby.cz, 2021).

Největší podíl mužů a žen v posledních volbách do PS PČR získala koalice Piráti + STAN⁶, kde přes 35 % získaných mandátů obsadily ženy. Stejně tak i největší podíl kandidujících žen (ze zvolených stran) měla zmíněná koalice, za kterou kandidovalo 28,36 % žen. Naopak nejmenší zisky v obsazení žen měla

⁶ Piráti + STAN – Dvojkoalice stran Česká pirátská strana a Starostové a nezávislí (Piráti a starostové, n.d.).

koalice SPOLU⁷, kde pouze 16,9 % mandátů obsadily ženy, a z celkového počtu kandidátů byly z 22,74 % ženy (Volby.cz, 2021).

Legislativní implementace prosazování rovnosti žen a mužů

Rovnost žen a mužů patří mezi základní hodnoty České republiky, obecně vyjádřenou v článku 1 a 3 Listiny základních práv a svobod, zaručující rovnost v důstojnosti, právech, a základní práva a svobody všem bez rozdílu pohlaví (Úřad vlády ČR, 2021, s. 9; Zákony pro lidi, 2021). „Podle české ústavy stojí ratifikované mezinárodní smlouvy o lidských právech nad českým právem,“ (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 17) a Česká republika se tak vstupem do Evropské unie zavázala k prosazování genderové rovnosti (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 17).

Česká republika však na rozdíl od jiných evropských států nepřijala speciální zákon, který by upravoval prosazování rovnosti žen a mužů, a žádný ústřední orgán státní správy není vysloveně zodpovědný za výkon této agendy (Úřad vlády ČR, 2021, s. 93). Kompetenční zákon stanovuje, že úkoly spojené se zajištěním činnosti orgánů vlády, plní Úřad vlády ČR (Úřad vlády ČR, 2021, s. 93; Zákony pro lidi, 2023). Neexistence zřejmého právního rámce pro agendu rovnosti žen a mužů se v minulosti projevovala nejednotným a nesystémovým zabezpečením této agendy jednotlivými vládami. Upevnění zodpovědnosti za danou agendu bylo pak na úrovni vlády proměnlivé a projevovalo se mj. přesouváním agendy mezi Úřadem vlády a Ministerstvem práce a sociálních věcí (Úřad vlády ČR, 2021, s. 93).

V ČR se dále uplatňuje princip genderového mainstreamingu. „Na úrovni vlády ČR je genderový mainstreaming uplatňován zejména v rámci předkládání materiálů legislativní i nelegislativní povahy vládě ČR“ (Úřad vlády ČR, 2021, s. 93). Každý takový dokument postoupený vládě tedy musí zahrnovat vyhodnocení svých dopadů ve vztahu rovnosti žen a mužů, tedy tzv. *gender impact assessment*⁸

⁷ SPOLU – Trojkoalice stran KDU-ČSL, TOP 09, ODS (SPOLU, n.d.).

⁸ Gender impact assessment (česky hodnocení dopadů na rovnost žen a mužů) – Mezinárodně zavedený termín, definovaný Evropskou komisí jako odhadování různých vlivů jakýchkoli politik nebo činností z hlediska rovnosti žen a mužů. EIGE jej

(Úřad vlády ČR, 2021, s. 93). V analýze z roku 2018 vytvořené Úřadem vlády ČR se však ukázalo, že ono vyhodnocení skutečně zahrnuje pouze nízké množství legislativních i nelegislativních návrhů. Pokud bylo zhodnocení uvedeno, často zpravidla jen formálně bez skutečné analýzy dopadů. 41 % předkládaných materiálů pak neobsahovalo zhodnocení vůbec (Úřad vlády ČR, 2018, s. 11).

Úřad vlády ČR, konkrétně pak Odbor rovnosti žen a mužů zodpovídá na úrovni vlády za koordinaci prosazování rovnosti žen a mužů, naplňování mezinárodních závazků a závazků plynoucích z členství v Evropské unii. Stálým poradním orgánem vlády v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů je Rada vlády pro rovnost žen a mužů, při které jsou zřízeny 4 výbory a 3 pracovní skupiny. Výbory řeší hlavní témata, kterým je mj. i účast žen a mužů v rozhodovacích pozicích (Úřad vlády ČR, 2021, s. 94). Konkrétně Výbor pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice a rozhodovacích pozicích, zřízen v roce 2009, se zabývá institucionálními, politickými a společenskými možnostmi prosazování vyrovnaného zastoupení mužů a žen v politice (Vláda České republiky, 2014).

Významnou roli v prosazování rovnosti žen a mužů v ČR zastupuje zmocněnec/kyně vlády pro lidská práva, který/á koordinuje a zastřešuje agendu rovnosti žen a mužů, zároveň však není členkou vlády. Také Veřejný ochránce práv plní roli orgánu pro rovné zacházení. Provádí výzkum v této oblasti a poskytuje metodickou pomoc obětem diskriminace na základě pohlaví (Úřad vlády ČR, 2021, s. 94).

S cílem dlouhodobějšího ukotvení politiky v oblasti rovnosti žen a mužů přijímá vláda strategické a koncepční dokumenty (tzv. strategie rovnosti žen a mužů a na ni navazující implementační akční plány). Koordinace prosazování rovnosti žen a mužů a plnění vládních usnesení pak na úrovni jednotlivých ministerstev probíhá prostřednictvím tzv. rezortních koordinátorů a koordinátorem rovnosti žen a mužů (tzv. gender focal points) (Úřad vlády ČR, 2021, s. 95). Každé ministerstvo má také zřízenou pracovní skupinu pro rovnost žen a mužů za úkolem zajištění realizace vládních politik v dané oblasti. Za účelem sjednocení

definuje jako „hodnocení, analýzu či posuzování zákona, politiky nebo programu, jež umožňuje preventivně určit pravděpodobnost negativních důsledků daného rozhodnutí na stav rovnosti žen a mužů“ (Úřad vlády ČR, 2018, s. 1-2).

pozice gender focal points vláda ČR v roce 2018 schválila Standard pozice rezortních koordinátorek a koordinátorů rovnosti žen a mužů, který stanovuje podmínky pro účinné prosazování dané agendy na úrovni ministerstev a doporučuje, aby na pozici rezortních koordinátorů/ek byl vyhrazen minimálně 1 plný úvazek (Úřad vlády ČR, 2021, s. 95; Úřad vlády ČR, 2019, s. 5). Dle průběžných vyhodnocení však Standard není ze strany ministerstev naplňován (Úřad vlády ČR, 2021, s. 95).

Samosprávy nemají prosazování rovnosti žen a mužů nijak systémově ukotveno (Úřad vlády ČR, 2021, s. 96). Motivace krajů a obcí k podpoře genderové rovnosti vyplývá pouze ze soutěže Ministerstva vnitra s názvem Úřad na cestě k rovnosti fungující od roku 2007 (Ministerstvo vnitra ČR, 2022).

Financování agendy prosazování rovnosti žen a mužů

Důležitou složkou při prosazování agendy rovnosti žen a mužů je otázka jejího financování. Patří sem jak financování aktivit veřejné správy, tak financování aktivit ostatních subjektů, např. nestátních neziskových organizací (Úřad vlády ČR, 2021, s. 96). „Na každém ministerstvu je zřízena pozice koordinátora/ky rovnosti žen a mužů a jejich činnost je hrazena ze státního rozpočtu, přičemž platí, že u většiny ministerstev na tuto pozici není určen ani jeden celý pracovní či služební úvazek“ (Úřad vlády ČR, 2021, s. 96). Při tvorbě státního rozpočtu se nevyžívají nástroje tzv. genderového rozpočtování⁹, které jsou v zahraničí jinak běžné. I přes doporučení Ministerstvem financí využívat tuto metodiku při sestavování státního rozpočtu není v praxi tato metodika využívána (Úřad vlády ČR, 2021, s. 96). V genderovém rozpočtování se dle expertů Rady Evropy jedná o uplatnění gender mainstreamingu v rozpočtovacím procesu, čímž se myslí „zhodnocení rozpočtů z hlediska genderu, při němž se na všech stupních rozpočtového procesu bere ohled na otázku pohlaví s cílem prosazování rovnosti žen a mužů“ (Foltysová & Pavlík & Simerská, 2004, s. 8).

⁹ Genderové rozpočtování (anglicky gender budgeting) je „přístup k rozpočtům, ve kterém jde o spravedlivější přerozdělování finančních prostředků z hlediska rovného přístupu žen a mužů k čerpání finančních zdrojů, které společnost vytvořila“ (Foltysová & Pavlík & Simerská, 2004, s. 8).

Projekty veřejné správy jsou dále financovány z programů EU fondů a EHP/Norských fondů. Například ve Vládní strategii pro rovnost žen a mužů v ČR na léta 2014 – 2020 byly pro orgány veřejné správy, včetně samosprávy vypsány specifické výzvy, pro které však byl nakonec ze strany veřejných správ velmi nízký zájem (Úřad vlády ČR, 2021, s. 96).

Jediným nástrojem státního rozpočtu pro nestátní neziskové organizace je dotační program Úřadu vlády Podpora veřejně prospěšných aktivit NNO v oblasti rovnosti žen a mužů který sloužil k naplňování již zmíněné Vládní strategie 2014 – 2020 ze strany NNO. Alokace tohoto programu však činila pouze 4 miliony Kč, stávající alokace potom umožňuje podpořit zhruba jen jednu čtvrtinu podaných žádostí (Úřad vlády ČR, 2021, s. 96).

Dle shrnutí Úřadu vlády ČR je „vnitrostátní financování podpory rovnosti neodpovídající potřebám a není systematicky sledováno. K prosazování systémových změn i k podpoře projektů nestátního sektoru jsou využívány převážně finanční nástroje EU“ (Úřad vlády ČR, 2021, s. 97).

3.2 Důvody pomalého vývoje genderové rovnosti v politické reprezentaci

Z analýzy stavu podpory genderové rovnosti v politické reprezentaci lze následně shrnout důvody, které potenciálně tvoří bariéry při vstupu českých žen do politiky, a zpomalují tak vývoj ke genderové rovnosti v politické reprezentaci.

Východisko pro společenské bariéry

Na základě analýzy společenských bariér (viz. 3.1.1.) lze konstatovat, že česká společnost se shoduje na podpoře vyššího zastoupení žen v politické reprezentaci. Jako důležitou však tuto problematiku vnímají spíše mladší lidé (věková skupina 25-44 let). Podpora roste i s vyšším vzděláním a voličskou angažovaností. Nejméně podpory se tomuto tématu dostává od starších lidí (nad 45 let) s nižším vzděláním a nižší voličskou angažovaností. Co se pohlaví týče,

jako nedostatečné považují zastoupení žen v politické reprezentaci hlavně ženy, muži jej nepovažují zpravidla jako nevyhovující.

Za pozitivní lze uvést, že česká společnost očekává od vstupu žen do politiky to, co jejich výskyt v politice také zaručuje, tedy zvýšení celkové slušnosti politiky, kultivovanosti prostředí, menší soutěživosti a tvrdosti politiky. Dále více empatie a vstřícnosti k lidem. Obecně tedy „ženská jemnost.“ Na druhou stranu, a to v drtivě většině mezi muži, je v české společnosti zakotvena řada stereotypních názorů a představ o vstupu žen do politiky. A to že ženy jsou nerozhodné, nedůsledné, emociálně a náladově nestabilní, politice nerozumí a probíraly by v ní pouze ženská témata či nesmysly. Přitom témata spojována se ženami jako jsou sektory sociální a rodinné politiky byly českou společností vyhodnoceny přímo jako vhodnější pro ženy, které by pro tuto oblast byly kompetentnější.

Společnost dále převážně vnímá ženy jako dostatečně kompetentní pro výkon politických funkcí. Zároveň je ve společnosti také vnímána obtížnost žen prosadit se v politice, která roste s vyšší úrovní politiky. Současně jsou českou společností i vnímané existující bariéry, které ženám stěžují vstup do politiky, a to zejména kvůli rodinným povinnostem, dále pak kvůli nepropustnosti žen do politiky ze strany mužů, a vinu přisuzují i politickým stranám, které ženy dostatečně neobsazují na volitelná místa. V české společnosti stále silně panuje stereotyp, že ženy o politiku nemají zájem a proto jsou v ní méně zastoupeny, stejně tak že se do politiky nehodí, protože je na ně příliš tvrdá, nebo že mají horší předpoklady pro výkon politické funkce než muži. Objevil se zde i méně zastoupený, avšak důležitý názor, že ženy méně volí ženy, méně drží pospolu a nedostatečně se podporují.

Východisko pro individuální bariéry

Česká společnost vidí jako ideální věk ženy pro první dítě 25-29 let. Z pohledu dosažení vysokoškolského vzdělání je to ihned po škole. Naopak u mužů se očekává vhodný věk až od třiceti let a výše. Žena by se tedy dle společnosti měla nejprve zaměřit na budování rodiny, muž na budování kariéry.

I přes stereotypní přisuzování otázky péče o děti, vaření, uklízení a nakupování spíše ženám, se česká společnost shoduje i v tom, že tyto činnosti by v rodině měl zastupovat jak muž, tak žena stejně. Ženy však u otázky vhodnosti pohlaví k jednotlivým činnostem častěji uvádí obě pohlaví, než muži, kteří častěji výhradně přisuzují činnosti jako vaření, uklízení, péče o děti či nakupování ženám, a naopak budování kariéry, starost o rodinný rozpočet, běžné domácí opravy označují jako mužské činnosti. Opět je zde zřejmý věkový rozdíl, kdy věková skupina 60+ jasně přisuzuje vaření, uklízení a péči o děti ženám, naopak čím mladší lidé, tím spíše považují činnosti jako vhodné jak pro muže, tak ženu.

Politická sebedůvěra se mezi českými ženami objevuje výrazně. Ženy často uvádí, že se v konverzaci o politice cítí nejisté. Tato nejistota je odbourávána s vyšším dosaženým vzděláním.

Co se zájmu o politiku týče, české ženy se o politiku zajímají stejně jako muži.

Východisko pro institucionální bariéry

Z hlediska volebního systému má ČR vhodný volební systém pro snahu vyššího zastoupení žen v politice.

Nejúčinnějším opatřením pro vyšší zastoupení žen v politice jsou spatřovány kvóty, které Česká republika dosud nezavedla a ani z pohledu společnosti nejsou vnímány pozitivně. Lidé s vyšším vzděláním, kteří i více podporují vyšší zastoupení žen v politice, jsou si více vědomi potřeby zavedení kvót pro výraznější posun ke genderové rovnosti v politické reprezentaci. Ani systém nominací na kandidátních listinách není v ČR dosud uzákoněný a žádný z aktuálních stran PČR systém nominací ani kvóty nevyužívá.

V České republice chybí jasný právní rámec v prosazování rovnosti žen a mužů. Absence právního rámce a ukotvení agendy rovnosti žen a mužů se následně projevuje v jejím nejednotném a nesystémovém řešení. Chybí zde jasné ukotvení zodpovědnosti za danou agendu a existence orgánu, který by se dané agendě výhradně věnoval.

Uplatňování genderového mainstreamingu se ukázalo jako velmi málo účinné. To souvisí i nejednotností ministerstev v řešení dané agendy kde je výrazná absence neexistujícího pracovního úvazku pro koordinaci jednotného řešení agendy napříč ministerstvy.

Na úrovni samospráv potom naprosto chybí jakékoliv systémové ukotvení dané agendy a obce jsou ze strany státu motivovány pouze skrze dobrovolnou soutěž.

Absence zajištění právního rámce pro řešení dané agendy jde ruku v ruce s podfinancováním prosazování genderové rovnosti v České republice. Pro výkon dané agendy pak chybí konkrétní instituce či pouze stěžejní pozice pro jejich aktivnější prosazování v rámci aktuálního systému. Dále je zde také velmi nízká finanční podpora NNO, jsou ze strany státu nedostatečně motivovány a finanční prostředky si často musí zajišťovat ze zahraničních zdrojů, konkrétně z finančních zdrojů EU nebo EHS/Norských fondů.

Důvody – shrnutí

- Méně podpory pro vyšší zastoupení žen v politice se dostává od starších lidí s nižším vzděláním, nižší voličskou angažovaností a z hlediska pohlaví od mužů.
- Ve společnosti stále panují stereotypy o působení žen v politice.
- Ženy se vzájemně nedostatečně podporují a nedrží pospolu.
- Společnost považuje za vhodnější, aby se žena po ukončení studia nejprve zaměřila na založení rodiny. Ženy však na mateřské dovolené stráví několik dalších let a návrat k budování kariéry je pro ně následně velmi obtížný.
- Muži mají tendenci přiřazovat určité činnosti v domácnosti přímo jednomu pohlaví, ženy častěji spatřují pro danou činnost vhodná obě pohlaví stejně.
- Starší lidé mají stereotypnější pohled na rozdělení činností v domácnosti.
- České ženy mají nízkou politickou sebedůvěru.
- Absence zavedení genderových kvót ze strany státu i politických stran.
- Absence zavedení systému nominací ze strany státu i politických stran.

- Absence právního rámce a institucionálního zakotvení v prosazování agendy genderové rovnosti žen a mužů.
- Nejednotnost a nesystémovost v prosazování genderové rovnosti žen a mužů.
- Absence prosazování genderové rovnosti mužů a žen na úrovni samospráv.
- Podfinancování agendy genderové rovnosti žen a mužů a neuplatnění genderového rozpočtování při tvorbě státního rozpočtu.
- Nízká finanční podpora NNO v prosazování genderové rovnosti.

3.3 Možná řešení

Uvedená řešení pro rychlejší vývoj ke genderové rovnosti v politické reprezentaci jsou tvořena v reakci na zanalyzované důvody pomalého vývoje v rámci České republiky. Je nutno na ně tedy nahlížet jako na teoretickou možnost, případné doporučení pro zlepšení situace, ne klíč zaručující dosažení výsledku.

Jak již bylo řečeno, vyšší zastoupení žen v politice podporuje mladší skupina obyvatelstva s vyšším vzděláním a vyšší voličskou angažovaností. Dle počtu obyvatel podle věku a pohlaví v ČR pro rok 2020 byla nejslabší věková skupina do 30 let, nejsilnější skupina 40-50 let, a výrazně silná byla věková skupina 60-75 let (Český statistický úřad, 2021, s. 53). Při nahlédnutí na demografické údaje ze sčítání lidu v letech 1991, 2001, 2011, 2021 vidíme, že v ČR výrazněji ubývá obyvatel se základním, či nedokončeným základním vzděláním, stejně tak (až na rok 2001) pomaleji ubývá obyvatel se středním vzděláním včetně vyučení (bez maturity), naopak roste počet obyvatel s úplným středním vzděláním s maturitou či vyšším odborným vzděláním, a stejně tak roste počet vysokoškolsky vzdělaných (Český statistický úřad, 2023). To jsou ukazatele, které budou do budoucna ovlivňovat vývoj nejen pohledu na vyšší zastoupení žen v politice, ale i vyvracet různé stereotypy o ženách.

Pokud nahlédneme na vyvracení stereotypů o ženách v rámci vzdělání, musíme u obyvatelstva rozlišovat fakt, že aktuálně věková skupina obyvatel

starších 34 let se narodila do jiného politického režimu, režimu komunistického, v rámci kterého existoval i jiný pohled na genderovou rovnost a tomu odpovídalo i tehdejší vzdělání a stereotypy o ženách (Asklöf, Hedman, Strandberg & Wenander, 2003, s. 10-11). MŠMT má od roku 2014 vytvořen rámec v prosazování genderové rovnosti ve vzdělání díky Vládní strategii pro rovnost žen a mužů v ČR (Úřad vlády ČR, 2014, s. 19). Snaží se mj. prosazovat principy rovnosti žen a mužů skrze vzdělání, tvořit obsah učebnic v souladu s principy rovnosti žen a mužů, skrze výchovná a kariérní poradenství zmírňovat genderové stereotypy, nebo také snižovat rozdíly v dovednostech žáků a žákyň (MŠMT, 2020, s. 23-25).

Zatímco mladší generace budou vychovávány tímto způsobem, odbourat vžitý stereotypy u těch starších je daleko těžší. Stát by se měl proto výrazně zlepšit v podpoře a financování NNO a kampaní, které pracují na této „osvětě“ mezi lidmi. Jako příklady již fungujících můžeme zmínit neziskovou organizaci Fórum 50 %, Gender Studies, o.p.s., organizační síť Česká ženská lobby či kampaň Zakroužkuj ženu (Fórum 50%, n.d.; Gender Studies, n.d.; Česká ženská lobby, n.d.; Zakroužkuj ženu, n.d.). Tyto skupiny se mj. snaží vyvracet genderové stereotypy mezi lidmi (Fórum 50%, n.d.), školit a motivovat veřejnost v oblasti genderové rovnosti, tvoří osvětové kampaně pro veřejnost či se dokonce účastní Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, kde ovlivňují změny na nejvyšší úrovni (Gender Studies, n.d.). Kampaň Zakroužkuj ženu se snaží motivovat veřejnost k udělení preferenčních hlasů ženám ve volbách (Zakroužkuj ženu, n.d.). Právě díky vyšší informovanosti a vzdělanosti veřejnosti ohledně genderové rovnosti a eliminaci stereotypů lze také v ženách zvyšovat sebevědomí, které jim u politických témat výrazně chybí. Při tvorbě veřejných financí by tak měl stát využívat nástroje genderového rozpočtování.

Vůbec nejvíce stěžejním řešením by bylo právní zakotvení podpory genderové rovnosti a tvorba instituce, která by se systematicky, účinně a adekvátně věnovala prosazování rovnosti žen a mužů ve všech oblastech.

Co se týče tématu sladění práce a domácnosti, či návrat k budování kariéry po mateřské, zvyšuje se procento žen, které jako hlavní předpoklad pro úspěšný

návrat do práce označují flexibilitu, tedy flexibilní pracovní dobu, alespoň částečná možnost práce z domova, zkrácená pracovní doba, firemní školky a dětské kluby (Charta diverzity, 2018). Situaci by matkám také usnadnilo vyšší zapojení otců do péče o dítě, případně častější nástup otců na mateřskou dovolenou. Tato témata jsou v dnešní době stále hodnocena skrze stereotypy, které tak brzdí jejich normalizaci (Charta diverzity, 2018). Stát by také měl snížit dobu rodičovské dovolené a podporovat ženy k dřívějšímu návratu na trh práce (Feminismus, 2016).

Závěr

Bakalářská práce se zabývala genderovou nerovností v politické reprezentaci v České republice. Genderovou rovností v politické reprezentaci je myšleno stejné zastoupení a stejný podíl žen a mužů na rozhodování. Takového stavu v České republice bohužel nedosahujeme, proto je označován jako genderová nerovnost. Na základě dat z Indexu genderové rovnosti znázorněných v teoretické části je zřejmé, že Česká republika se ke genderové rovnosti vyvíjí jen velmi pomalu a mezi státy Evropské unie se v oblasti genderové rovnosti pohybuje mezi nejhoršími. Ženy mají ať již z historického, či z biologického hlediska horší podmínky pro vstup do politiky. Názor, že ženy o politiku nejeví zájem a nechtějí do ní ani vstupovat se v České republice nepotvrdil a lze ho označit jako stereotyp. Existují zde však určité společenské, individuální a institucionální bariéry, kterým musí ženy před nebo při výkonu politické funkce čelit. Každá z těchto bariér byla vysvětlena v teoretické části a jsou signifikantní i pro následnou analýzu.

V druhé, metodologické části podrobněji popisují postup ve vypracování třetí, analytické části. Výzkumná otázka zněla „Z jakých důvodů je vývoj ke genderové rovnosti v politické reprezentaci v České republice pomalý?“. Z hlediska společenských, individuálních a institucionálních bariér jsem v práci nahlédla na jejich výskyt v českém prostředí a analyzovala jsem to, v jaké formě se zde vyskytují a jaké existují nástroje na jejich odbourávání, a to pomocí analýzy dokumentů. Odbourání bariér považuji za signifikantní pro vyšší výskyt žen v politice, aby ženy nebyly od politiky odrazeny ještě před vstupem do ní, a měly co nejrovnější startovní pozici společně s muži. Po zanalyzování současného stavu jsem vypíchl hlavní důvody, které mohou vést k pomalému vývoji České republiky ke genderové rovnosti v politické reprezentaci. Patří mezi ně především společenské rozdíly plynoucí z odlišné životní zkušenosti v oblasti genderové rovnosti mezi generacemi, které následně vedou k rozdílnému chápání a podpory této problematiky. I přes současně výraznou diskusi o důležitosti genderové rovnosti v České republice chybí jasně daný právní rámec a institucionální nastavení pro výkon této agendy, a řešení tak zůstávají stále spíše slovní. To jde

ruku v ruce v podfinancování této oblasti, kdy ČR nevynakládá dostatečnou finanční podporu pro výkon dané agendy.

V reakci na zjištěné důvody jsem uvedla několik možných řešení, která by mohla přispět k rychlejšímu vývoji ke genderové rovnosti. Velké změny přinese za několik let demografické hledisko. Po roce 1989 se k otázce genderové rovnosti začalo přistupovat jinak. Česká republika se mj. vstupem do Evropské unie zavázala k prosazování genderové rovnosti a její hledisko se postupně zařazovalo i do výuky na školách. Generace rozené v demokratické zemi jsou více vedeny k otázkám rovnosti mezi muži a ženami a dle průzkumů mladší lidé ženy v politice podporují více. Dále je to potřeba vytvoření právního rámce, který by jasně zakotvil otázku genderové rovnosti a pomohl by tak k systematickému řešení přetrvávající genderové nerovnosti. Na to navazuje i důležitost již zmíněného financování, které by mělo zahrnovat nejen výkon agendy rovnosti mezi ženami a muži s odpovídajícími pozicemi které by měla daná instituce mít, ale i vyšší podporu NNO které se aktivně zasazují o podporu genderové rovnosti v ČR. Agenda by navíc měla být financována pomocí nástrojů genderového rozpočtování, které ČR na rozdíl od mnoha dalších států EU nevyužívá.

Seznam použité literatury

- Asklöf, C., & Hedman, B., & Strandberg, H., & Wenander, K. E. (2003). *Příručka na cestu k rovnosti žen a mužů*. Převzato z <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rada-pro-rovne-prilezitosti/oddeleni/dokumenty/Prirucka-na-cestu-k-rovnosti.pdf>.
- Čadová, N. (2020). *Postoje českých občanů k partnerství, manželství a rodičovství – únor 2020*. Načteno z webu CVVM: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5175/f9/ov200325.pdf.
- Česká strana sociálně demokratická. (2018). *Stanovy České strany sociálně demokratické*. Převzato z <https://www.cssd.cz/data/files/stanovy-cssd-2018.pdf>.
- Česká ženská lobby. (n.d.). *Česká ženská lobby*. Převzato z <https://czlobby.cz/cs>.
- Český statistický úřad. (2021). *Česko v číslech – 2021: Obyvatelstvo*. Převzato z https://www.czso.cz/documents/10180/150808213/3202032111_oby.pdf/c7880550-6271-4c74-96a9-8b4f8edc10b1?version=1.3.
- Český statistický úřad. (2023). *Souhrnná data o České republice*. Převzato z https://www.czso.cz/csu/czso/souhrnna_data_o_ceske_republice.
- Diplock, S., & Wilkinson, H. (1997). *Soft sell or hard policies? How cant he parties best appeal to women?* London: Demos.
- European Institute for Gender Equality. (n.d.a). *O institutu EIGE: Index rovnosti žen a mužů*. Dostupné na <https://European Institute for Gender Equality.europa.eu/cs/in-brief>.
- European Institute for Gender Equality. (n.d.b). *Gender Equality Index: About the domain of power*. Dostupné na <https://European Institute for Gender Equality.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/power/CZ>.
- European Institute for Gender Equality. (n.d.c). *Gender Equality Index: Comparing Power / Political scores in 2022 edition*. Dostupné na

[https://European Institute for Gender Equality.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/power/1/bar](https://European%20Institute%20for%20Gender%20Equality.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/power/1/bar).

European Institute for Gender Equality. (n.d.d). *Gender Equality Index: Power in Czechia in 2022 edition*. Dostupné na [https://European Institute for Gender Equality.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/power/CZ](https://European%20Institute%20for%20Gender%20Equality.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/power/CZ).

European Institute for Gender Equality. (n.d.e). *Gender Equality Index: Comparing scores in 2022 edition*. Dostupné na [https://European Institute for Gender Equality.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/index/bar](https://European%20Institute%20for%20Gender%20Equality.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/index/bar).

European Institute for Gender Equality. (n.d.f). A-Z Index: *genderová kvóta*. Převzato z <https://eige.europa.eu/cs/taxonomy/term/1203>.

European Institute for Gender Equality. (n.d.g). A-Z Index: *genderová nerovnost*. Převzato z <https://eige.europa.eu/cs/taxonomy/term/1182>.

Evropská unie. (1992). *Smlouva o Evropské unii*. Dostupné na https://euroskop.cz/wp-content/uploads/sites/3/2022/01/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze-22.pdf.

Evropská unie. (2012a). *Listina základních práv Evropské unie*. Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=CS>.

Evropská unie. (2012b). *Smlouva o fungování Evropské unie*. Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>.

Feminismus. (2016). *Příliš dlouhá rodičovská dovolená?*. Převzato z <http://www.feminismus.cz/cz/clanky/prilis-dlouha-rodicovska-dovolena>.

Foltysová, M., & Pavlík, M., & Šimerská, L. (2004). *Informativní metodika: Rozpočtování z hlediska rovnosti žen a mužů*. Převzato z https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Methodika_2004_MPSV-MF-Rozpocetovani-z-hlediska-rovnosti-zen-a-muzu.pdf.

- Fórum 50%. (n.d.). *Fórum 50%*. Převzato z <https://padesatprocent.cz/>.
- Fórum 50%. (n.d.a). *Kdo jsme*. Dostupné na <https://padesatprocent.cz/cz/onas/kdo-jsme>.
- Fórum 50%. (n.d.b). *Poslanecká sněmovna PČR*. Dostupné na <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky-analyzy-vyzkumy/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/poslanecka-snemovna>.
- Fórum 50%. (n.d.c). *10 nejčastějších mýtů o (ne)účasti žen v politice*. Dostupné na <https://padesatprocent.cz/cz/podpora/argumenty-pro-vyvazene-zastoupeni/10-nejcastejsich-mytu-o-ne-ucasti-zen-v-politice>.
- Fórum 50%. (n.d.d). *Bariéry v politice*. Dostupné na <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/bariery-v-politice>.
- Fórum 50%. (n.d.e). *Bariéry v politice: Společenské překážky*. Dostupné na <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/bariery-v-politice/spolecenske-prekazky>.
- Fórum 50%. (n.d.f). *Bariéry v politice: Individuální*. Dostupné na <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/bariery-v-politice/individualni>.
- Fórum 50%. (n.d.g). *Bariéry v politice: Institucionální*. Dostupné na <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/bariery-v-politice/institucionalni>.
- Gelnarová, J. (2010). *Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb „Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?“*. *Acta Politologia*. Dostupné na <https://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00073.pdf>.
- Gender Studies. (n.d.). *Gender Studies*. Převzato z <https://genderstudies.cz/>.
- Hašková, H., & Křížková, A., & Linková, M. (2006). *Mnohohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vydání. Praha: Portál.

- Hloušek, V., & Kopeček, L. (2007). *Demokracie: Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita.
- Charta diverzity. (2018). *Charta diverzity: matky a otcové vítáni*. Převzato z https://diverzita.cz/wp-content/uploads/2018/03/Vysledkypruzkumu_final.pdf.
- Jelínková, P., Radovaničová, J., & kol. (2021). *Stínová zpráva o stavu genderové rovnosti v České republice v letech 2016-2020*. Načteno z webu organizace Česká ženská lobby: https://czlobby.cz/sites/default/files/news_download/stinova_zprava_2021_web.pdf.
- Kampichler, M. (2009). *Politiky genderové nerovnosti mužů a žen v Evropské unii z hlediska analýzy rámců*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky.
- Klíčová, E. (2020, 1. července). Prostě dada: Ke kořenům českého antifemu. A2. Převzato z <https://www.advojka.cz/archiv/2020/14/proste-dada>.
- Locher, B., & Prügl, E. (2008). *Gender and European Integration* (webové papíry conWEB, č. 2). Dostupné na https://www.researchgate.net/publication/5014888_Gender_and_European_Integration.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2020). *Plán podpory rovnosti žen a mužů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na léta 2021-2024*. Převzato z <https://www.msmt.cz/ministerstvo/genderova-rovnost>.
- Ministerstvo vnitra České republiky. (2021). *Volby v ČR*. Převzato z <https://www.mvcr.cz/volby/clanek/volby-v-cr.aspx>.
- Ministerstvo vnitra České republiky. (2022). *Soutěž Úřad na cestě k rovnosti*. Převzato z <https://www.mvcr.cz/clanek/soutez-urad-na-cestě-k-rovnosti.aspx>.
- Phillips, A. (1998). *Feminism and Politics*. Oxford: Oxford University Press.

- Piráti a starostové. (n.d.). *Piráti a starostové*. Převzato z <https://www.priatiastarostove.cz/>.
- Procházka, J. (2017, 5. března). Co je to ta tradiční rodina?. *Deník Referendum*. Převzato z <https://denikreferendum.cz/clanek/24770-co-je-to-ta-tradicni-rodina>.
- Saphiro, V. (1981, September). Research Frontier Essay: When Are Interests Interesting? The problém of Political Representation of Women. *The Americal Political Science Review*. Dostupné na https://www.jstor.org/stable/1960962#metadata_info_tab_contents.
- Schonard, M. (2022). *Rovnost žen a mužů*. Dostupné na <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/59/rovnost-zen-a-muzu>.
- SPOLU. (n.d.). *SPOLU*. Převzato z <https://www.spolu21.cz/>.
- Spurný, M. (2020). *Názory veřejnosti na roli muže a ženy v rodině – únor 2020*. Načteno z webu CVVM: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5181/f9/ov200331.pdfv.
- Strana Zelených. (2022). *Stanovy Strany zelených*. Převzato z <https://wiki.zeleneforum.cz/cs/predpisy/stanovy>.
- Squires, J. (1999). *Gender in political theory*. Cambridge: Polity Press.
- Šprincová, V., & Mottlová, M. (2015). *Kvóty a další opatření pro vyšší zastoupení žen v politice*. Převzato z https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/kvoty-a-dalsi-opatreni_forum.pdf.
- Úřad vlády ČR. (2014). *Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014 – 2020*. Převzato z https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_Optimalizace/Strategie-pro-rovnost-zen-a-muzu-v-CR-na-leta-2014-2020.pdf.

- Úřad vlády ČR. (2018). *Analýza uplatňování Metodiky hodnocení dopadů na rovnost žen a mužů pro materiály předkládané vládě České republiky*. Převzato z https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_OPZ/Vystupy_projektu/Analyza-uplatnovani-Metodiky-GIA.pdf.
- Úřad vlády ČR. (2019). *Zpráva za rok 2018 o rovnosti žen a mužů*. Převzato z https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Material---Zprava-za-rok-2018-o-rovnosti_FINAL.pdf.
- Úřad vlády ČR. (2021). *Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 – 2030*. Převzato z https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Strategie_rovnosti_zen_a_muzu.pdf.
- Vláda České republiky. (2014). *Výbor pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice a rozhodovacích pozicích*. Převzato z https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/vyrovnane_zastoupeni_v_politice_a_rozhodovani/vybor-pro-vyrovnane-zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice-a-rozhodovacich-pozicich-121939/.
- Vláda České republiky. (2018). *Písemná informace o krocích učiněných při realizaci doporučení Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen týkajících se podpory vyššího zastoupení žen*. Načteno z <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Pisemna-informace-o-krocich-ucinenych-pri-realizaci-doporuceni-Vyboru-OSN-pro-odstraneni-diskriminace-zen.pdf>.
- Vláda České republiky. (2021). *TZ: Index rovnosti žen a mužů 2021: Česko má v rovnosti žen a mužů stále co zlepšovat*. Převzato z <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tz-index-rovnosti-zen-a-muzu-2021-cesko-ma-v-rovnosti-zen-a-muzu-stale-co-zlepsovat-191474/>.
- Vohlídalová, M. (2015). *Výzkumná zpráva z dotazníkového šetření „Ženy a muži v rovnováze“*. Načteno z webu organizace Fórum 50%:

https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/vyzkumna-zprava-z-dotaznikoveho-setreni_postoje-verejnosti-k-pusobeni-zen-v-politice.pdf.

Vohlídalová, M., & Maříková, H., & Volejníčková, R. (2016). *Postoje české veřejnosti k politice, politické angažovanosti a ženám v politice*. Načteno z webu organizace Fórum 50% dostupné na https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/255_pril.c.-4_zaverecna_prava_fg.pdf.

Volby.cz. (2021). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8.10. – 9.10.2021*. Převzato z <https://www.volby.cz/pls/ps2021/ps?xjazyk=CZ>.

Zakroužkuj ženu. (n.d.). Zakroužkuj ženu. Převzato z <https://zakrouzkujzenu.cz/>.

Zákony pro lidi. (2021). *Usnesení č. 2/1993 Sb.* Převzato z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2#c11>.

Zákony pro lidi. (2023). *Zákon č. 2/1969 Sb.* Převzato z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1969-2>.